

Utdragen är i huvudsak relevanta för reglerna kring byggnationens brandskydd. Utdragen är gjorda av Värmlands Brandhistoriska Klubb

**Svensk författningssamling
1842:44**

Kongl. Maj:ts i nåder förnyade Byggnadsordning för Stockholms Stad

**Art 1
Om kvarters anläggande och förändring**

§3

Emellan kvarteren lämnas sådant avstånd, att de större gatorna varda minst tjugofyra alnar, samt tvärgatorna eller gränderna minst sexton alnar breda; och böra kvarteren så läggas, att de nya gatorna, så vitt ske kan, skära varandra i räta vinklar och erhålla samma riktning, som de gator, varav de utgöra förlängningar.

**Art 2
Om tomternas indelning, bebyggande och stängande**

§ 11

Över avbrända trakter skall, innan de ånyo få bebyggas, karta eller grundritning författas, som utvisar huru därstädes tillförne alla tomter varit avdelade och gatorna dragna. Finnes då någon tomt sned, eller göra de krok och bukt åt gatan, skall sådant, så vitt möjligt är, jämnas och rättas; och må, där så nödigt prövas, nya gator genom kvarteren öppnas, samt tjänliga vändplatser inrättas; bör planritning till den nya tomtregleringen Kongl. Maj:ts nådiga prövning underställas. Skulle vid berörda tillfällen tomt eller tomtedel behöva till gata eller vändplats utläggas, skall, i händelse tomten eller tomtdelen är belägen på fri eller egen grund, ägaren vara förbunden att densamma till Staden avstå emot lösen efter mätismanna ordom¹, på sätt som § 9 stadgar; men är tomten eller tomtdelen ofri och Staden tillhörig, vare innehavaren ej berättigad till annan ersättning, än för därstädes kvarstående grund- eller husmur samt bevisligen använd kostnad för tomtens jämnande, och det efter mätismanna ordom.

**Art 3
Om tomters avmätande**

Art 4

Om byggnadsritningar och resolutioner

Art 5

Om uppförande av byggnader

§ 26

Hus, som uppföres i staden eller på malmarna, skola, med de undantag nästa § medgiver, byggas av sten: och inbegripes därunder alla slags uthus, bodar och all annan byggnad, av vad namn den vara må, antingen grunden är fast eller lös.

Förbudna byggnader äro följaktligen i allmänhet icke allenast alla slags träbyggnader, evad de äro av timmer, plant, resvirke eller bräder, med eller utan beklädnad av tegel,

¹ Mätningmannens utlåtande

kalkrappning, lera eller annat slikt, utan och byggnader av resvirke, med däremellan murat tegel, eller så kallade stenkorsvirkeshus, ävensom byggnader med tunnare eller tjockare stenpelare emellan portarna, men det övriga av bräder, eller sådana, vilka tvärtemot hava ytterväggar, till större eller mindre del, bestående av trä, fastän det övriga vore timmer.

Den, som på sin tomt uppför eller låter uppföra olovlig byggnad, böte ifrån och med tjugo till och med femtio riksdaler banco. Till lika böter var den förfallen, som, enligt § 65 av denna byggnadsordning, för byggnadens verkställighet är ansvarig; och skall den uppsatta åbyggnaden dömas till nedrivning inom kort tid och vid vite, som av politi-, ämbets- och byggningskollegium efter omständigheterna förelägges. Sker rivning ej inom utsatt tid, låte kollegium densamma, under stadsarkitektens uppsikt, verkställas. Kostnaden därvid förskjutes till stadskassan, och skall sedermera, jämte vitet, hos den tredskande uttagas.

§ 27

Med undantag från stadganden i föregående §, tillåts, att så kallade gjutna kalkbrukshus må uppföras, dock icke högre, än sex alnar, och då eldstäder däri anbringas, icke annorstädes, än i avlägsnare trakter av malmarna, samt blott till en våning inredda, under villkor för övrigt, ej allenast att yttre murar och skiljeväggar erhålla den tjocklek, att de bärstolpar, på vilka taklaget vilar, bliva på alla sidor betäckta av minst sex tums murmassa på hus med eldstäder, och fyra tums på uthus, utan och att härvid iakttages enahanda försiktighetsmått emot eldfara, som denna byggnadsordning, i avseende på nybyggnad av stenhus, bestämmer; börande politi-, ämbets- och byggningskollegium, när uppförandet av gjutna kalkbrukshus kommer i fråga, noga bestämma, vad den byggande därvid, enligt byggnadsordningens föreskrifter och med avseende på särskilda lokala omständigheter, skall till enskild och allmän säkerhet iakttaga.

Jämväl må av trä kunna uppföras;

1. Väderkvarnar på minst femtio alnar avstånd ifrån annan byggnad och tomtlinje;
2. Uthus vid sjöstrand, eller så kallade sjöbodar; likväl få dessa icke göras högre, än sex alnar ifrån underlaget till takfoten, och ej heller anläggas, där de förorsaka vanprydnad, trängsel i hamn eller eldfara;
3. Tobakslador och repslagarbanor; dock må dessa icke annorstädes, än längst bort på malmarna, till en höjd av högst sju alnar under takfoten, uppsättas, samt, vad de förra särskilt beträffar, mitt i plantagen och minst femtio alnar på alla sidor ifrån tomtlinjerna och all annan åbyggnad;
4. Öppna skjul eller tak på stolpar. Dessa skjul, som i höjden intill takfoten icke må överstiga fem alnar, kunna där platsen emot tomtlinjen eller i hörnet av tomten så påfordrar, vara panelade på en, två eller tre sidor, men få under intet villkor med portar eller grindar stängas.
5. Smärre avträden till högst fyra alnars höjd och under lågt tak, utan vind;
6. Lusthus uti trädgårdar, likväl icke längre eller bredare, än åtta alnar och av högst fem alnars höjd till takfoten
7. Överbyggnader till brunnar. De uti 2,3,4,5, och 6 momenten upptagna åbyggnader skola vara försedda med låga vattentak av sådan beskaffenhet, som § 44 bestämmer; och förbjudes, att i någon av de här tillåtna träbyggnaderna eldstäder uppsätta, vid enahanda ansvar för ägaren, som i § 26 blivit för olovlig åbyggnad stadgat.

Förr än tillstånd till dylik träbyggnads uppförande lämnas, skall politi-, ämbets- och byggningskollegium låta noga undersöka behovet och lämpligheten därav, och, där

uppförande av byggnaden i ett eller annat avseende finnes farligt eller otjänligt, må kollegium, ändock de här ovan föreskrivna villkor kunde uppfyllas, tillståndet förvägra.

Uppför någon, utan förut erhållen tillståndsresolution, sådan byggnad, som uti någon av föregående 7 moment i denna § beskrivs, göre sig förfallen till det äventyr § 29 stadgar för uppsättande av olovlig byggnad.

§ 36

Bjälkar eller takstolar få ej läggas nära skorstenspipa, än mindre däruti inmurats, utan skall bjälk- eller taklaget omkring skorstenspipan avväxlas, så att emellan densamma och närmaste bjälke eller takstol, på alla sidor, lämnas ett rum av minst sex tum, som genom utskjutning vid skorstenens uppmurning fylles med mur. Samma föreskrift gäller, då en eller flera skorstenspipor ledes i mur; och skall den, som för byggnadens verkställande ansvarar, i fall innehållet av denna § ej varder i allo och det nogaste iakttaget, därför böta från och med trettio till och med sextio riksdaler banco, efter sin större eller mindre felaktighet, samt vad felat är, inom viss, vid vite förelagd tid rätta.

§ 37

Skorsten uti nytt hus må icke uppföras vid takfoten, utan så nära intill taknocken, som möjligt, stödjande sig på gavel eller skiljemur, eller och på valv mellan murar, och bör skorstenen uppdragas en och en halv aln över taknocken. Pipor skola vara, till köksspisel minst fjorton tum, till kammarspisel minst åtta och till kakelugn minst sex tum i fyrkant, allt invändigt. Varje eldstad skall ha eget rör, varuti inga andra rökgångar få instickas. Ytterväggarna på en skorsten skola vara minst fem tum tjocka, men skiljetungorna emellan piporna kunna föras av en tegelsten på kant.

§ 38

Järnstång, varigenom sotning hindras, samt skjutspjäll få, vid vite av tio riksdaler banco, icke sättas uti skorsten, och skola slika järnstänger och spjäll i redan uppförda skorstenar, uppå vederbörande gjord anmälan, inom en av politi-, ämbets- och byggningskollegium förelagd tid, vid lika vite, borttagas och vindspjäll, i stället för skjutspjäll, anbringas.

§ 39

Botten till sals-, eller kammarspisel må icke läggas på bjälkar, utan skola desamma avväxlas och fästas med växelbjälkar, samt, i de avskurna bjälkarnas ställe, järnstänger läggas på kant, och spiselbotten därpå uppmuras. På samma sätt förfäres vid anläggning av så kallade vedbesparingsspislar, eller spislar med underrör, vilka komma trossbotten närmare än arton tum. Eldstad i köksspisel, som nödvändigt måste ställas på bjälklag, muras minst till en alns höjd från bjälklaget. Mitt på bjälklag får icke eldstad anläggas, såframt den ej uppföres på stenpelare och emot en sådan skorsten, som § 37 föreskriver.

§ 40

Emot trävägg får ej spisel eller kakelugn under något villkor uppföras, utan skall väggen bakom eldstaden borttagas och ifyllas med sten. Överträdes denna föreskrift, äro husägaren och den, som eldstaden uppsatt, vardera förfallna till böter av femtio riksdaler banco. Framför eldstäder inlägges stenplaner till minst arton tums bredd för spislar och tolv tums bredd för kakelugnar, med utsträckning på sidorna till ett kvarters bredd.

§ 41

Åt gata eller gränd må ej skorstensrör av något slag anbringas utanpå väggen; men emot gården kunna sådana eldrör, dock endast av tegelsten murade, så utmed vägg inrättas, där politi-, ämbets- och byggningskollegium prövar sådant nödigt och lämpligt samt icke föranledande till eldfara.

§ 43

Vindsgolv belägges över allt med tegel, lagt i bruk, eller så kallad brandbotten; och skola takstolarna därovanpå resas, så underliggande bjälklag bliver fullkomligt brandfritt. I så inrättade vindar står det ägaren fritt att boningsrum inreda.

§ 44

Byggnad av vad beskaffenhet den vara må får icke täckas med torv, spån, bräder eller annat eldfångt ämne, utan med taktegel, skiffersten eller plåtar av koppar, järn eller annan ej lätt smältbar metall. Å boningshus må tegelsten ej läggas på bräder, utan på läkter, men på uthus tillåtes anbringande på underliggande bräddtak. Vid takläggningen iakttages, att vattnet får ordentligt avfall invid huset.

§ 45

På stenhus eller gjutna kalkbrukshus må ej uppsättas taklister, galvar, eller så kallade frontespiser av trä; och åligger det politi-, ämbets- och byggningskollegium att tillhålla dem av stadens innevånare, som ännu på deras stenhus hava slika lister, gavlar eller frontespiser, att, när dessa bliva bristfälliga, desamma vid vite av tio riksdaler banco, borttaga. Ornament omkring fönster och dörrar på byggnaders yttre sidor få dock anbringas av trä. Vindskappor av trä ävensom takavsättningar, eller så kallade italienare, äro jämväl tillåtna, men få icke under något villkor öka takets i § 42 föreskrivna höjd, och skola städse vara med plåtar beslagna.

§ 47

Trappor i hus med eldstäder skola uppföras av sten och välvas alla våningar igenom. Källartrappan och vindstrappan skola båda vara med järndörrar mot sten- eller järnanslag hängda, och den senare inom järndörren försedd med en fortsättning av trappvalvet, eller en så kallad brandkupa. Utom dessa stentrappor må, till kommunikation mellan våningarna, inuti boningsrummen anbringas smärre trätrappor; dock skall, till anläggandet av dylika trappor, särskilt tillstånd hos politi-, ämbets- och byggningskollegium begäras, samt vid tillåtelsen därtill fästas sådana villkor, att eldfaran, så mycket möjligt är, förminskas.

§ 48

Då med byggnad så vida kommit, att taklaget är uppsatt, samt skorstenar och trappor uppförda, åligger den, som för byggnadens verkställighet, enligt § 65, ansvarig är, att därom, vid vite av tio riksdaler banco, förr än rappning sker samt rummen bliva med tak och golv försedda, göra anmälan hos politi-, ämbets- och byggningskollegium, som, till utrönande, huru ritningarna och denna byggnadsordnings föreskrifter blivit följda, samt huruvida byggnaden med tillbörlig säkerhet och omsorg är uppförd, låter över densamma anställa besiktning, på sätt § 22 stadgar. Över utgången av denna besiktning lämnas den byggande underrättelse genom utdrag av protokollet.

§ 49

Alla invändiga tak, så väl i rum, som kök, skola gipsas eller kalkrappas. Förstugorna bör, så vitt möjligt är välvas, men skola i annat fall med starka gipstak vara försedda.

§ 50

I bagarstugor, tvättstugor och brygghus, ävensom i förstugor och på trapplaner, må ej hädanefter annat golv, än av sten läggas.

§ 51

Ovanpå rum, med eldstad, får icke hövind inrättas. Ej heller får skorstenspipa föras genom eller nära intill sådan vind eller skulle, och icke intill magasinrum, där lin, hampa eller andra eldfångda varor upplägges. För slika förvaringsrum skola dörr- och andra öppningar städse vara stängda med dörrar eller luckor av järn i stenkarmar. Ej må boningsrum inrättas ovanpå sådana skullar eller magasin, med mindre dessa senare med valv förses.

§ 52

Verkstäder för sådana hantverk och näringar, vid vilkas drivande eld begagnas, eller särdeles eldfångda ämnen samlas, såsom bagerier, bryggerier, gjuterier, destilleringsverk, smedjor, snickare- och tunnbinderiverkstäder, med flera dylika, må icke inrättas utan politi-, ämbets- och byggningskollegium tillstånd, och skola, enligt dess föreskrifter, under stadsmagistratens särskilda och noggranna tillsyn, så uppföras och inredas, med stenvälv eller på annat tjänligt sätt, att eldfara må kunna förekommas: allt vid vite för husägarna av femtio riksdaler banco; och bör ej mindre de, vilka nu i egna hus ovanberörda slags hantverk eller näring idka, än även de personer, som i sådana behov lägenheter uthyra, vid lika vite tillhållas, att verkstäderna, efter hand och inom av kollegium förlags tid, på samma sätt ändra och inrätta.

§ 53

Till förvarande av ved och kol bör tjänliga hus på tomten uppsättas, eller, där ej utrymme för dylika finnes, källare användas; dock bör källare, där stenkol förvaras, vara försedda med murade väggar och golv. Ved, likasom kol, bräder, timmer och annat virke må och uppläggas under sådana avsides från boningshus belägna öppna skjul eller tak på stolpar, som i mom 4 § 27 omförmäles. Kan sådant ej undvikas, skall noga iakttas, att veden lägges på avstånd till minst en och en halv aln från skorstenspiporna. Veds uppläggande på vindar, vilka ej äro, enligt § 43, med brandbottnas försedda, förbjudes ovillkorligen.

Art 6 Om reparationer

§ 55

Vill husägare företaga någon betydligare reparation, varigenom hus till ytterväggar, höjd, tak- och bjälklag, eldstäder, skorstenar eller trappor skulle förändras, eller nya rum med eldstäder inrättas, göre därom anmälan hos politi-, ämbets- och byggningskollegium, varefter kollegium till utrönande av byggnadens beskaffenhet, samt om och under vad villkor reparation därav må kunna tillåtas, skall å densamma låta anställa besiktning och sedermera meddela resolution, på sätt § 22 föreskriver. Företages dessförinnan någon sådan reparation, eller verkställes reparation, med avvikelse från de i tillståndsresolutionen meddelade föreskrifter, vare den, vilken, enligt § 65, för arbetets verkställighet ansvarar, förfallen till de i § 26 stadgade böter och äventyr.

§ 56

Då stenhus skall repareras, eller eljest förändras, iakttages noga därvid allt, som i föregående artikel, till vinnande av säkerhet och varaktighet vid nybyggande, är förordnat, bliver tillämpat, så vitt husets grund och utrymme det medgiva; och skola dessa föreskrifter även vid reparationer av trähus iakttagas, så vida de med byggnadssättet av dessa hus äro förenliga.

§ 57

Bofälliga byggnader, varav eldsvåda eller olycka genom fall eller ras befaras, få ej repareras, utan skola av politi-, ämbets- och byggningskollegium utdömas till rivning; och skall ägaren

åläggas att rivningen verkställa inom viss tid, som ej får sträcka sig över ett halvt år. Är rivningen då ej verkställd, vare ägaren förfallen till det vite och äventyr, som § 26 utsätter

§ 59

Vid reparation på trähus iakttages, att timmervägg borthugges på de ställen, där köks-, brygg, bränn- och bakugnar, eller spisar finns, eller skola uppföras, varefter öppningen fylles med mur av minst tre fjärdedels alns tjocklek, minst tre och en halv alnar högt, samt åt alla sidor utsträckt, så långt eldstaden räcker, i vilken mur ej får finnas något trävirke. Längre upp, där eldrören äro utmed trävägg uppförda, skall och vara mur av minst nio tums tjocklek, oberäknade eldrörens yttermurar, vilka göras minst fem tum tjocka, samt väl fogstrykas och avrappas. Bakom kakelugn må, där omständigheterna ej tillåta timmerväggars borttagande, mur av sex till tolv tums tjocklek från golv till tak uppdragas, men vid pipans eller eldrörets utgång skall allt trä i vägg och bjälklag vara borthugget på ett avstånd av minst tolv tum omkring pipan eller eldröret. Eldstäders anläggning i trähus, där dylika förut ej finnes, ävensom alla utvändiga eldrör på träväggar vare förbjudna; skolande den träbyggnad, varuti eldstad blivit ånyo anlagd, såsom olovlig åbyggnad, enligt § 26 anses, och, om eldrör anbringas utvändigt på trävägg, husägaren vara förfallen till böter tio riksdaler banco, och skyldig kännas att eldröret genast borttaga, vilket politi-, ämbets- och byggningskollegium äger att, på husägarens bekostnad, genast låta verkställa. I övrigt länder till noggrann efterlevnad vad i §§ 36 – 40 om eldstäder förordnas.

§ 62

Trätrappor i stenhus få ej förnyas eller repareras, utan skola, när de komma i förfall, borttagas, och, i stället stentrappor uppsättas, enligt 47 §:s föreskrift.

§ 63

När brandmurar och brandbottnar saknas i stenhus, skola sådana vid reparationer uppsättas, eller inläggas, enligt §§ 33 och 43.

Art 7

Om deras skyldigheter, som med byggnadsarbetets verkställande taga befattning

Art 8

Om vad vid tomters stående och bebyggande grannar emellan iakttagas bör.

Art 9

Om kronans, stadens och andra publika byggnader.

Art 10

Om handhavandet av denna författnings föreskrifter, byggnadsmåls avdömande och fullföljande, samt böters fördelning